

Hati kot kulturni centar GH

Mi, u gradišćanskohrvatskoj sredini nimamo takove literarne centre kot europski velegradi, ar nimamo izrazitoga društvenoga, gospodarstvenoga ili kulturnoga središća. Kod nas je i literarno, kot i sve druge djelatnosti, bilo vezano uz istaknute osobe, ke su **osjećale** odgovornost za svoj narod i nisu se bojale truda, materijalne žrtve, napora, na čemu im se naš narod nije mogao odužiti, čudakrat bio i nezahvalan u tom poslu.

Prve akcente vjersko-literanoga djelovanja je stavio **Stipan Konzul Istranin** (1521.-**1569?**), kada je 1568.) došao na poziv Hansa von Fürsta u Željeno i donesao sa sobom svoju „Postilu“,

(Pokazati 1. str. „Postile“)

tiskanu u Regensburgu 1568. i kani na Željezanskoj-Fortnavskoj gospoščini širiti Lutherovu vjeru, u čemu je ostao ali bez uspjeha. No nova vjera je ipak zaufanjem mislila dostati kreljute, kot nam to svidochi knjiga **Grgura Mekinića** „Duševne pesne“ 1609. i 1611.

(Mekinićeve knjige)

Ne smimo zabiti da je većina naroda nepismen i jačka/pjesma je najočitiji širitelj vjerskih sadržajev. Ali je protivreformacija jezuitskimi misijami po naši gospoščina (Nádasdy, Esterházy,...) nastala tako snažna da se protestantizam med Hrvati u ovom prostoru nije mogao probiti. Što više, situacija je ponukala svećenike da u narodu bliskom jeziku stvoru prve korake za učvršćenje katoličanske vjere, pomoću izdanj nediljnih i svetačnih evangeliov i katekizmušev (Valentić, Mulih, ...), da bi od jezuitov preuzeli

jako obljubljeni franjevci djelovanje, potom pak svitovni svećeniki, ne samo organizaciju misijskoga crkvenoga djela nego i literano vjersko djelovanje, a tim dali snažano regionakno obilježe našoj književnosti sve do kraja 19. st.

(Valentić, Mulih)

Tim imamo i prvi naš literarni centar vjerske književnosti u Željeznu i Novom Gradu, kade su franjevci Bogović, Palković, Šostarić i Kragel iz Lovrete, pak Šimeon Knefac odredili nezaminjivi put smira nabožnje književnosti. U tom franjevačkom krugu je djelovao i **Šimon Knefac**, Novoselac, (1752.-1819.), ki je po jozefinski reforma došao kot kapelan u Pandrof (1788.-1799.). Uz njegovo ime su vezani molitveniki LAPAT EVANGELIUMSZKI... (1798.), MARIANSZKO CZVÉCHE, ... (1803.) i VRATA NEBÉSZKA, ... (1804.),

(Knefacove knjige)

ke je morao sastaviti, kot sam potvrđuje ...*va Csikleskom szeli...*, kade je bio administrator 1799 do 1801 a „Lapat” kot kapelan u Pandrofu. O njemu sudi Jandre Karall u svojoj disertaciji: *Kniefacz ' Gebetbücher sind ein letztes leuchtendes Aufflacken barocken Geiste unter den Kroaten*¹. Zakrčio im je put jozefinizam i odredio obnovljenje, prominjenje, akoprem se uticaj zakamenjenoga, danas bi rekli konzervativizma (danas znamo da je relativan pojam) još jako dugo ostavio svoje slijede u našoj pismenosti.

Prvi korak je svakako načinjio **Žigmund Karner**, po odredba „Ratio educationis” Marije Terezije, zakašnjenjem, školskom knjigom *Slabikar/Šlabikar*, 1806.,

---

¹ Andreas Karall, *Das religiöse Schrifttum der heute burgenländischen Kroaten bis zum Beginn des 19. Jahrhun(Slabikar)derts*, Wien 1962, 154, teol. dis.

(Šlabikar, 1806.)

prvom prilagodjenom školskom knjigom svakidašnjem svitskomu životu. Ta „početnica” je vladala izobrazbom naših školarov sve do Glavanićevih knjig 1859. ljeta. Karnerom je premješćen kulturni centar iz Poljanecv i Dolinjev na Hate².

Jive Žigmund Karner (1756.-1817.) je rođen Pandrofac. Ime mu je po ocu Nimcu, jezik po materi Hrvatici, a kultura po ondašnjem pandrofskom društvenom životu: hrvatska. Po domaćoj osnovnoj školi je dobio sridnjoškolsku izobrazbu kod **piaristov** u Ugarskom Starom Gradu. Poslije stupa u ugarskih red pavlincev u Marijanki (nedaleko od Požona. Za duhovnika je posvećen u Pečuhu (1781.).

(Marijanka)

U Marijanki, ka je sakupljala hrvatske i druge hodočasnike iz okolice, je nastao spovidač i prodikač za brojne hodočasnike iz hrvatskih i ugarskih sel. Odredbe Jošefa II. su 1786. ukinule samostan i zato došao za kapelana u Ugarsku Kemlju, a od 1799. kot farnik u Bizonju, kade su pavlinci imali malo imanje³, kade je ostao u službi sve do svoje smrti 1817. Kot farnik Bizonje je priredio „Šlabikar” 1806. ljeta, uz to preveo najproširenije vjersko djelo onoga vrimenta *Od nasledovanja Kristuševoga* (1812.) po Thomasu Kempensu⁴, ko se čuva rukopisno u zagrebačkoj biskupskoj knjižnici.

² Nije točno definiran geografski/narodni pojam Hati. Neweklowsky u svojem djelu o dijalekti podrazumijeva samo „Bezirk Neusiedl am See“ (Haci): /Kittsee, Pama, Gattendorf, Potzneusiedl, Neudorf b.P. – die kroatischen Ortschaften des Preßburgers Brückenkopfes in der Slowakei und ein Teil der kroatischen Ortschaften in Ungarn“ (bez toga da bi je po imenu naveo). Važny ima „slovenski Podunaj“ i „moravsko Podyji“. Ivan Brabec u svojoj raspravi „Govori podunavskih Hrvata u Austriji“ (1966.) ima šematsku kartu s naslovom „MALA HRVATSKA“ koja ima austrijske Hate, DA Hrvate, Hrvate u Slovačkoj sve do Moravskih Hrvatov. (med 32-33). Ako uključimo i to područje u skupnu duhovnu/literarnu zajednicu znatno bi se povećao broj kulturnih djelačev (Pavai Senkviczay, Cirijs Misković, Ernestus Bakić, Gabriel Kolinović Senkvicky, Martin Juraj Kovačić, Ivan Blažević, ...i tde.

³ Anton Šatović, Povijest Karnerovog rukopisa (1812-1982), Kaalendar Gradišće, 1983, 72-75.

⁴ Thomasa Kempitanskoga reda Svetoga Augustina od Nasledovanja Kristuševoga, dijeli objelodanjeni u časopisu „Naša pobožnost“ ur. Anton Šatović, 1981, 1982.

(Rukopis Nasledovanja ... i Duhovne Jacske)

U njoj se čuva i rukopis *Nove Duhovne Jacske* (1812., (kim do sada nismo poklonili nikarkovu pažnju). Po naslovu bi mogli misliti, da je to nova naklada Mulihove „Duhovne jacske” iz 1750. ljeta. Rukopise je po svidočanstvu dra Feliksa Toblera⁵ morao uzeti sa sobom zagrebački nadbiskup Maksimilian Vrhovec prilikom svojega boravka na dieti u Požonu 1812. u nakani tiskanja u njegovoj tiskari. Karnerov rukopis je opširno prezentirao pismeno i usmeno prof. Alojz Jembrih med GH.⁶

Karner je korigirao Laabov prijevod „Novoga zakona”, što mu farniki na Poljanci nisu zeli za dobro. Izgleda da je postojala nekakva protivnost, animozitet protiv Laaba, ar pregledao je manuskript i kapucin P. Severus Fatul, ki je u onom vrimenu bio u Požonu spovidnik uršulinkov, a pred tim službovao u Osijeku kot gvardijan tamošnjega kloštra. Nije nam u dovoljnoj mjeri poznat životopis **Matije Laaba**. Potječe iz plemenitaške obitelji⁷ u Bizonji, rođen oko 1746. a umro 7. augusta 1823. u Novom Selu ali pokopan je po svemu u Pandrofu. Školovao se u ostrogonskoj nadbiskupiji, 1766. ga spominju kot alumnus s. Stephani/djak sv. Štefana, 1767. bacc./baccalauerus (=najniži znanstveni stupanj 1770.), mag. phil./magister/magistar philosophiae (= naučni stupanj), a 1773. kot dušobrižnik u Cseklészu⁸. 1790. je prešao u jurisdikciju Jurske biskupije i nastao kapelan Cikleša/Siklós (1790.-1794.), pak farnik Vedešina/Hidegség (1794.), od 1797. farnik Novoga Sela/Mosonújfalú. Nesrića ga je pogodila

⁵ Feliks Tobler, *Mate Laab i prvi prevod Novoga zakona na gradišćanskohrvatskom jeziku (1810-1823)*, HN, 1981/30-31, 4

⁶ Alojz Jembrih, *Pater Jive Žigmund Karner: gradišćanski Marko Marulić*, HN 2000/12,6; *Zreli prijevod „Nasljedovanja Kristuševo” Jive Ž. Karenera*, HN 2000/25,7;

⁷ Nagy Ivan, *Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal*, PDF változat. Budapest 1860, 7. kö,1 - Láb család. Moson vármegye nemes családai közé soroztatik.

⁸ Cseklész = Bernolákovo, nim. Landschütz u županiji Požun/Pozsony.

i za vrime Napoleonskih bojev, splinjili su ga francuski vojnici i tako ga zrušili u neprilično siromaštvo.

Brigu je nosio za seosku školu ka se je 1808. ljeta u Novom Selu izgradila, a 1815. obnovile orgulje u crkvi.⁹ Literarnu djelatnost je razvio u Novom Selu, počeo s novoizdanjem katekizmuša, izašao 1814.¹⁰, identičan s izdanjem „Szridnyi katekizmus” iz 1813. Laab je samo nešto malo prilagodio jezik.¹¹ S tim izdanjem se je spravio u veliku financijsku nezgodu. Dao je *u budimskoj sveučilišnoj tiskari tiskati 1000 kusićev ... za troške od 266 forintov – dukatov i 40 krajcarov. Ali prem mnogobrojnih opominjan i još i grožnje egzekucijom nije ov veliki dobročinitelj do svoje smrti bio u stanju, da plati troške tiskanja.*¹² Kuzmicheva bibliografija ima još jednu tiskanu knjigu od Laaba ali prez datuma pojavljena naslovom *VÉLIKI / ÓBCSINSZKI / KATEKIZMUS ... Va Budimu, naganja se oko 1820. (nažalost nimamo poblžnjega opisa).*

(Naslovnu stranicu ako je moguće)

U rukopisu mu je ostao prijevod „Novoga Teštamenta” i dugo vrime je bio zgubljen, kada je 2011. ljeta, na naše veliko presenećenje, farnik Pajngrta Ivan (Janči) Karall našao dva rukopisne Labove prijevode od ukupno 27 knjig Novoga zakona: *Szvéto / Jesusa Kríztussa / Evangyélje / Polag Zdelívanya / Szvétoga / Ivána Apostola /tr Evangye / liste (72 stran) i KNÍGA / CSINÉNY APÓSTOLOV / A / Naimre Szvétoga Páulla / Apostola / Polag / Zdelívanya Szvétoga / Lukácsa Ucseníka / tr / Evangeliszte / Preobrnuta va Léti*

⁹ Josef Rittstuer, *Znameniti farniki Novoga Sela*, KG 1963, 55-56.

¹⁰ *KÁTKA SUMMA / VELÍKOGA / ÓBCSINSZKOGA / KATEKÍZMUSA / ZA/ UCSNYU MLÁJE DRUZHÍNE // GORNYIH UG‘RSZKI HORVÁTOV / OSEBITO Z DÉLAN / KREZ LAÁB MATHIASA / NOPVOSZÉLSZLKOGA FÁRNI9KA. BUDINI 1814.*

¹¹ Ov katekizmuš se je pojavio još 1856., 1862., 1870., 1888., i 1902. neprominjen, ugarskimi slovi i bio 100 ljet dugo u primjeni. (nimamo sinlkronu usporedbe!) To je bila yadnja knjiga tiskana ugarskom grafijom.

¹² Feliks Tobler Dr, *Iz ostavštine Jožefa Ficke – prisičkoga farnika*. KG 1982,59

1812. / Zi / Jacské na Horvácšku Récs / Krez / Trúde Láab
Mátyasa Fárnika. (144 stran)¹³.

(To imam, stavit sliku.)

Nešto poblíže moremo doznati po istraživanju povjesničara Feliksa Toblera u već napomenutom doprinesu. Po tom je Laab već 1810. počeo djelom na prijevodu i dogotovio 26. juna 1813. Ljeto dan pred tim je pokazao dijele rukopisa zagrebačkom biskupu Maksimilijanu Vrhovcu, ki je kot peljač hrvatskih delegatov na staleškom saboru boravio u Požonu. Vrhovac je procijenio ono što je dobio kot „brižljivo i marljivo” obavljeno djelo i vratio mu rukopis 2. maja 1812. Istovrimeno ga je prosió da pošalje dogotovljeno djelo njemu u Zagreb da bi provjerili da li odgovara Vulgati. Laab se osobno dogovorio 26. maja 1812. i o okolnosti tiska što bi se moglo obaviti u biskupskoj tiskari u Zagrebu. Poteškoće su ali nastala kod odobrenja od Jurske biskupije. Biskup Jožef Vilt je za cenzora odredio 24. jula 1813. vulkaprodrštofskoga farnika Ivana Mikača, posebnim upozorenjem, da se koncentrira na tekst i vjerodostojnost Vulgati. No cenzor se nije držao biskupljeve uputu nego ulazio u ortografiju i jezik i procijenio negativno prijevod. Nagla smrt biskupa Vilta još 1813. ljeta i vakantna biskupska stolica sve do 1817. ljeta je odugvlačila proces dopušćenja i Laab je stopr(v) kratko pred svojom smrću dobio odgovor i nije više doživio tiskanje Novoga Teštamenta za zapadnougarske Hrvate. Ironija naše književnosti je, da se tekst Svetoga pisma/Novoga Teštamenta u potpunosti pojavio po 400 ljeti doseljenja 1952. u prijevodu Ivana Jagšića i Martina Meršića ml., uređivanjem Ignaca Horvata. Napomenuti bi bilo vridno, da je 30 ljet kasnije u uređivanju novoselskoga farnika Karla Preča izašlo novo

---

¹³ (ur), Matijaš Laab i njegovi 200 ljet stari rukopisi, HN 2011/13,16.; Misli se, da je MMml. za svoj prijevod NT posudio iz fare Novo Selo te dva rukopise za kontrolu i tako su ostali u Pajngrtu.

izdanje *Svetoga pisma*. (A zadnje od Štefana Geošića 2014. ali bez odobrenja dijeceze!)

(Slika Geošićeve „Biblije”.)

Točnija jezična analiza iz onoga ošćrbavljenoga ostatka što nam stoji na raspolaganje čeka još na mučno djelo. Svakako ali moramo već sada upozoriti na odstupanja hrvatskoga jezika na Hati (donekle i slovačkimi kroatizmi, kade je boravio Laab) i Mikačevim jezikom Poljancev, ki su vladali uobičajenom jezičnom normom hrvatskoga jezika onoga i sadašnjega vremena.

Između farnika Matijaša Laaba i Jurske biskupije, točnije biskupa Jožefa Vilita je došlo do žive korespondencije u kojoj se istakne pisanje *A Mossony Ujfalusi Plébános* 12 A3 stranic¹⁴, nažalost prez točnoga datuma, moglo je biti krajem 1813. ili početkom 1814. ljeta i mogli bi je uvrstiti med ironične književne pamflete naše literature.

(Slika rukopisa!)

Poziva se na pravo životinjskoga svita gmazovcev, ki se po zakonu prirode smidu braniti, ko pravo on prisvaja i za sebe. U raspravi pokazuje za nerazumivanje odgovornih za obnovu jezika i pripeljanje na suvrimeni standard. Svoje argumente potkripi peldami iz Biblije. Pokazuje po ki prilika si hrvatska dica i mladi prisvoju hrvatski jezik, da zaključi: *Iz toga razloga su bili nesrićnjaki prisiljeni u svojem govoru na note starih dudov, ar do sada nevježban u ortografiji. ... gramatiki, sintaksi, oblikovanju misli kot i lipoga govorenja, filozofije i ugledne teologije* - a ako bi se djelo tiskalo, mogao bi narod pridobiti veliki ugled i poštenje med svoji susjedi.

---

¹⁴ Nikola Benčić, *Prva (jezično) relevantna rasprava o gradišćansko-hrvatskom jeziku*, u *Nemzetközi szlavisztikai napok*, 1994., Szombathely 1995, V. (I. kötet). 133-143.

Iz rasprave se čuje ozbiljna briga za gradišćanskohrvatski jezik u svojoj časti pogaženoga človika. To je u ironičnom tonu ozbiljna rasprava o propadanju i karakteru asimilacije, isto tako ali i začetak vraćenja, popravljanja u dobroj nakani.

O porodici Laab imamo nekoliko podataka. Plemstvo su dokazali pergamenom 1725. Miho/Mihály i Ivan/János. Da je jedan Mate Laáb (1727.-1777.) bio farnik u Kilitiju i da je dao izgraditi baroknu crkvu u selu, poklonio dva zvone i dao sanirati (premjestiti) cimiter. Naš Matijaš je rođen oko 1746. (matrikule sela od 1827.) Njegov mlađi brat Gašpar/Gáspár (1747.-1834.) je bio inženjer/hidrotehničar i uključen u reguliranje Dunajskoga Mošonskoga rukava kod Rusovca/Rosvara, bio odgovoran za Duka prijelaz/sedlo, poslije dobio zadatak reguliranja oko Nežiderskoga jezera do Weidena, kartografiranje Hansága, izgradnju tzv. Hegedús kanala kod Bősárkánya kod Csorne, pod starost je kartografirao Lajtu kod Bruckneudorfa i načinio 29 kartov. U mirovinu se povlikao na svoje dobro u Bizonju, a djelovanje mu je prekrilo veliko reguliranje Dunaja. Nemarnost, zanemarno čišćenje je uništilo vidljive ostatke u Zajezerju.

Familija Laáb je u muškoj lozi izumrla u prvoj polovici 19. st., ženska loza se nastavlja u obitelji Schmatovich/Šmatović.

Kratko po njegovoj smrti je **Šimon Meršić** nastupio u Novom Selu, farnikovao od 1824.-1865. ljeta, kade je izdjelao ZSITAK SZVECZEV... po Matiji Voglu, Pozsoni 1864. dva dijela, a treći je ostao u rukopisu.

(Meršićev, Žitak svecev.)

Hadrovics misli: *Die größte Leistung des kirchlichen Schrifttums in dieser Periode...*¹⁵, ka knjiga nije falila niti iz jednoga hrvatskoga kršćanskoga stana i redovito bila u upotribi do Blazovićevog izdanja¹⁶. Nije potpuna Meršićeva knjiga, treći svezak je ostao u rukopisu ili nije ostvaren. Nadopunio je ostatak Ivan Čuković 1897. sada već hrvatskom ortografijom ali ne spominje da li je preuzeo rukopis od Meršića. Šime Meršić je rodom iz Dolnje Pulje (1800-1878.), po teološkoj izobrazbi u Juri (1824.) farnik u Novom Selu, od 1864. u Pandrofu.

(Sliku Čuković.)

Odmah iza Meršića 1865. je **Lovre Karall I.** (1837.-1901.), Velikoborištofac, farnik Novoga Sela do 1879. kada je prešao u Pandrof. Njemu se pripisuje izdanje *Sridnji katekizmuš ... za školsku mladost*, U Budimpešti 1880. hrvatskom ortografijom, paralelno uz brojna izdanja ugarskimi slovi (nimamo usporedne jezične i sadržajne studije o katekizmi).

(Sliku staroga i novoga izdanja Katekizmuša.)

U Hatski kulturni krug moramo uvrstiti i **Kalistusa Ambruša**, franjevca iz Bizonje (1783.-1844.) sa svojim *Szveti Krisni Put*, ... Soproni 1844., ki je dugo vrime služio kod austrijske vojske u Milanu. Ta knjiga se je pojavila pred tim i nimški 1837. „Der heilige Kreuzweg”¹⁷.

(Križni put, ako postoji?!)

---

¹⁵ László Hadrovics, *Schrifttum und Sprache der burgenländischen Kroaten im 18. und 19. Jahrhundert*, Wien 1974, 39.

¹⁶ Augustin Blazović, *Sveci u crkvenom ljetu*, I-IV, 1966-1980.

¹⁷ Usporediti s HZ od Bogovića!

Na Karnerov rukopis *Od nasledovanja Kristuševoga* upozorava Fran Kurelac jurskoga biskupa Jánosa Zalku u pismu (nažalost prez datuma) objelodanjeno u knjigi Jačke...¹⁸. To je ta Kurelac kojega su ravno Novoselci 1848. izdali ugarskoj policiji¹⁹.

(Kurelac i Jačke)

Tim se je ali prekinula koncentracija duhovnoga/literanoga djelovanja na Hati i premjestilo središće ponovno na Dolinje, u Prisiku, kade je **Jožef Ficko** (1772.-1843.) kot jedinstvena iznimna osoba pod imenom „prisički farnik” zavladao vjerskom literaturom med zapadnougarski Hrvati. Na Hati bi mogli spomenuti tajnovitoga mecena **Jandru Zgodića** (1665.-1743.), **Fabiana Hauszera** (1790.-1871.) Rosvarca, prvoga zalagača za skupni hrvatski jezik s Hrvatskom, izdavatelja rječnika (1858.) znanstvenike **Andriju Verdenića** (1871.-1933.) iz Bijeloga Sela ili **Pavla Lévaya** (1851.-1922.) u Raušeru, na zadnje pak genioznoga **Karla Preča** (1917.-1985.), farnika u Novom Selu.

(Ako postuju slike, staviti je nutar!)

---

¹⁸ Fran Kurelac, *Jačke ili narodne pjesme prostoga i neprostoga puka hrvatskoga po župah Šoprunskoj, Mošonskoj i Želěznoj na Ugrih*, Zagreb 1871., XIX-XXI. ...Kod nas u nadbiskupskoj knjižnici postoji rukopis koji sam ovih posljednjih mjeseci i rukom i duhom prevrćući iščitavao, a u kojem je sadržan prijevod rečenoga djela napisan na onom narječju koje je na području Tvoje biskupije uobičajeno i koje je ondje u općoj upotrebi. Prevoditelj djela je Ivan Žigmund Karner nekoć bizonjski župnik, za kojeg s pravom treba pretpostaviti da je preminuo jer naslov rukopisa pokazuje dvanaestu godinu ovoga stoljeća. Ne znam da li je djelo u Zagreb stiglo postumno ili pobožan prevoditelj mislio da svoj rad, da bi bio tiskan, treba potajno poslati biskupu Vrhovcu, koji je to doba bio među živima i na glasu zbog izuzetno velike uslužnosti. - Nakon što sam jako pažljivo proučio prijevod, učinilo mi se da prevoditelja treba tim više cijeniti što je ne samo svoje sunarodnjake obdario knjigom kojoj se, izuzmu li se oni, raduju svi kršćanski narodi, nego je i, a zbog toga ga još radije treba hvalama uznositi, izvršio djelo kojem nitko ne može poreći da je puno domoliublja i vjere i posve u skladu s narodnim duhom i kulturom. (Prijevod s latinskoga Luka Vukušić).

¹⁹ Rész Imre, *Fran Kurelac és a nyugat-magyarországi horvátok nemzeti mobilizálásának kísérlete 1848 tavaszán. – Fran Kurelac i pokušaj nacionalne mobilizacije Hrvata u Zapadnoj Ugarskoj u proljeću 1848. godine* u A horvát-magyar együttélés fordulópontjai - Prekretnice u suživotu Hrvata i Mađara, Budapest 2015, 337-351.t

Ne znam ukoliko pripadaju, bar geografski, tomu krugu **Mate Meršić Miloradić** (1850-1928.) u Kemlji i **Ivan Blažević** (1888.-1946.) kot farnik Jandrofa ili **Jure Treuer** (1874.-1948.) kot kroničar sela Jandrofa. Uopće moramo priznati da smo jako zanemarili Hrvate zvana granice Gradišća, Austrije, kot da bi se sami povlikli bili u izolaciju austrijskoga vidokruga ali naš je narodni prostor puno širji od austrijskoga.